

„WIERNI OJCZYŹNIE NA KRESACH I W MACIERZY”

Literatura narodowo-wyzwoleńcza
okresu zaborów

*Rok 2018 był rokiem wyjątkowym dla Polaków
mieszkających zarówno w ojczyźnie, jak i poza jej granicami.
Świętowaliśmy wówczas setną rocznicę odzyskania
niepodległości.*

*Początki Rzeczypospolitej sięgają natomiast 966 r., chrztu
świętego i panowania Mieszka I. Na przestrzeni wieków
sytuacja Polski ulegała dynamicznym zmianom.*

*Raz było lepiej, a raz gorzej. Jednak najtrudniejszy okres dla
narodu przypadł na lata 1795-1918, podczas zaborów.*

*Podtrzymaniu na duchu i dawaniu nadziei na lepsze jutro
służyła wówczas literatura.*

*To właśnie kilku wybitnym twórcom XIX wieku chcielibyśmy
poświęcić państwa uwagę w tej prezentacji.*

Serdecznie zapraszamy do oglądania!

Spis treści

- Adam Mickiewicz

- „Pan Tadeusz”

- „Konrad Wallenrod”

- „Dziady” cz. III

- Henryk Sienkiewicz

- „Krzyżacy”

- Eliza Orzeszkowa

- „Nad Niemnem”

- „Gloria Victis”

Źródła

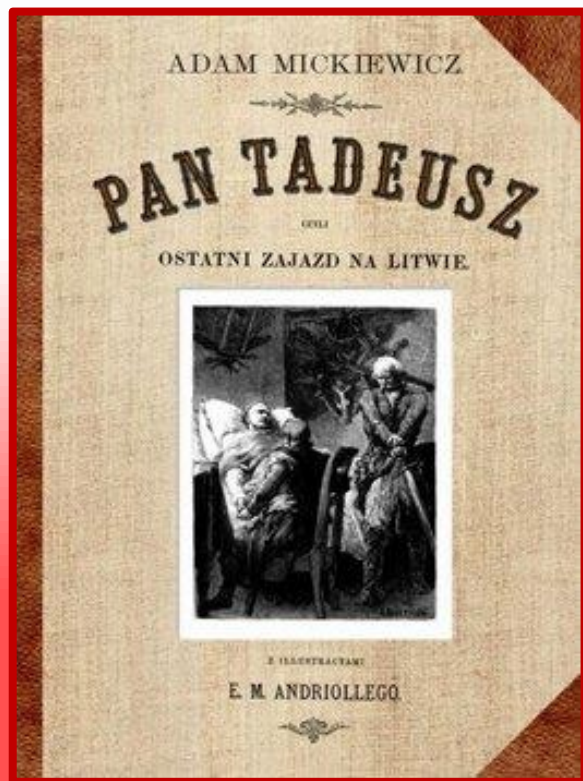
Adam Mickiewicz (1798-1855)

Adam Mickiewicz uznawany jest za jednego z najwybitniejszych przedstawicieli polskiego romantyzmu. W ciągu swojego życia wiele podróżował i odwiedził największe metropolie ówczesnej Europy, jednak najbardziej związany był z miastem lat młodości, Wilnem. To właśnie tam założył i był członkiem Towarzystwa Filomatów i Towarzystwa Filaretów, których burzliwe losy opisuje w swoich dziełach. Jego dorobek literacki obejmuje liczne utwory o tematyce narodowo-wyzwoleńczej, poprzez które chciał rozbudzić nadzieje na lepszą przyszłość i dodać otuchy podbitemu narodowi. W swoich dziełach często mówi o tęsknocie za ojczyzną i wraca pamięcią do czasów, kiedy to jeszcze jako dziecko cieszył się kontaktem z naturą tak piękną, jak nigdzie indziej na ziemi.

Spis Treści

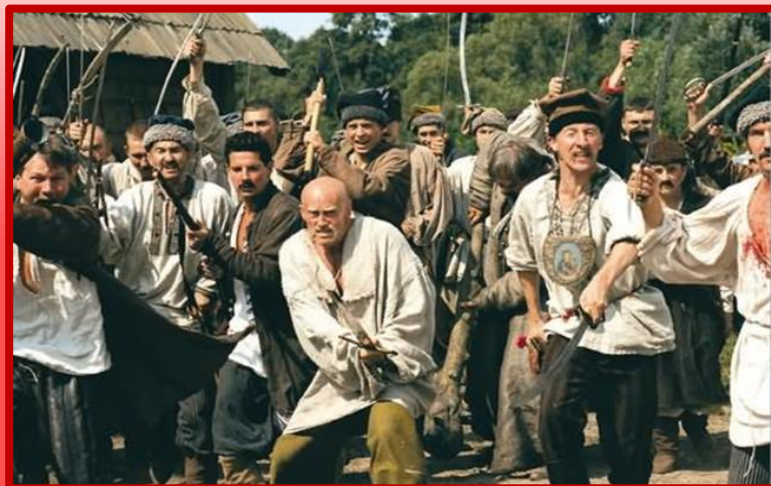
„Pan Tadeusz”

„Pan Tadeusz” jest uznawany za polską epopeję narodową ze względu na wybitny sposób przedstawienia problematyki narodowej połączonej z opisami przyziemnego życia wiejskiego. Malowniczy krajobraz litewski – wspomnienie dzieciństwa poety – jest miejscem ostatniego zajazdu na ziemiach zjednoczonego królestwa, które znalazło się pod zaborami. Poeta wraca myślami do błogich lat młodości i sielskiego życia na ziemi ojczystej, za którymi tęskni nie tylko on, ale i wszyscy cierpiący rodacy w kraju i na emigracji.

Spis Treści

*„(...) Polak, chociaż stąd między narodami słynny,
Że bardziej niżli życie kocha kraj rodzinny,
Gotów zawsze rzucić go, puścić się w kraj świata,
W nędzy i poniewierce przeżyć długie lata,
Walcząc z ludźmi i z losem, póki mu wśród burzy
Przyświeca ta nadzieja, że Ojczyźnie służy. (...)”*

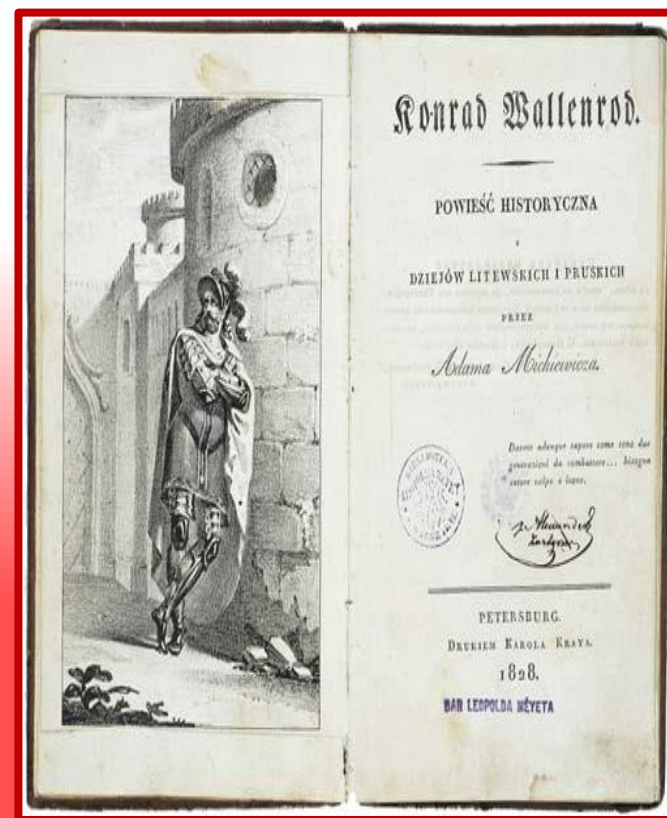

*„(...) Jedna już tylko jest kraina taka,
W której jest trochę szczęścia dla Polaka:
Kraj lat dziecinnych! On zawsze zostanie
Święty i czysty jak pierwsze kochanie. (...)”*

„Konrad Wallenrod”

„Konrad Wallenrod” to poetycką powieść historyczna, która czasem akcji wraca do późnego średniowiecza. Adam Mickiewicz na jej łamach przedstawia historię Waltera Alfa, rycerza litewskiego, który jako dziecko został porwany z domu rodzinnego przez Krzyżaków. Choć stał się on mistrzem Zakonu Krzyżackiego i przyjął imię Konrada Wallenroda, nigdy nie porzucił myślami swojej ojczyzny, a za cel przyjął sobie zniszczenie państwa krzyżackiego od środka. Dzieło to niesie w sobie ukryte przesłanie dla narodu znajdującego się pod zaborami, do którego nawiązuje cytat pochodzący z traktatu Niccola Machiavellego:

„Macie, bowiem wiedzieć, że są dwa sposoby walczenia, trzeba być lisem i lwem”

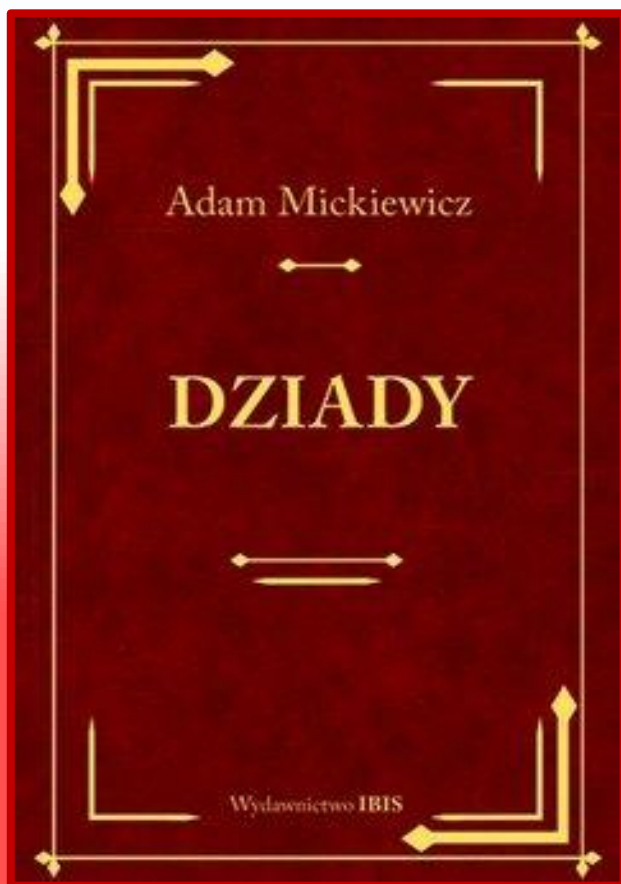
„(...) Szczęścia w domu nie znalazł, bo go nie było w ojczyźnie (...)”

*„(...) Tylko gałązka litewskiego chmielu,
Wdziękami pruskiej topoli nęcona,
Pnąc się po wierzbach i, po wodnym ziele,
Śmiało, jak dawniej, wyciąga ramiona
I rzekę kraśnym przeskakując wiankiem,
Na obcym brzegu łączy się z kochankiem. (...)”*

*„(...) Miałem imię Waltera, Alfa nazwisko przydano;
Imię było niemieckie, dusza litewska została, (...)”*

„Dziady” cz. III

Adam Mickiewicz wydał tę część „Dziadów” podczas swojego pobytu w Dreźnie w 1832 r.

Jego szkice, a w szczególności „Ustępu”, powstały wcześniej, podczas pobytu poety na zesłaniu w Rosji. Utwór ten jest dramatem historycznym opartym na autentycznych wydarzeniach związanych z aresztowaniami członków Towarzystwa Filomatów i Towarzystwa Filaretów. Na szeroką skalę opisuje obraz zbrodni carskich, które przyczyniają się do cierpienia milionów rodaków w ojczyźnie i poza jej granicami.

Spis Treści

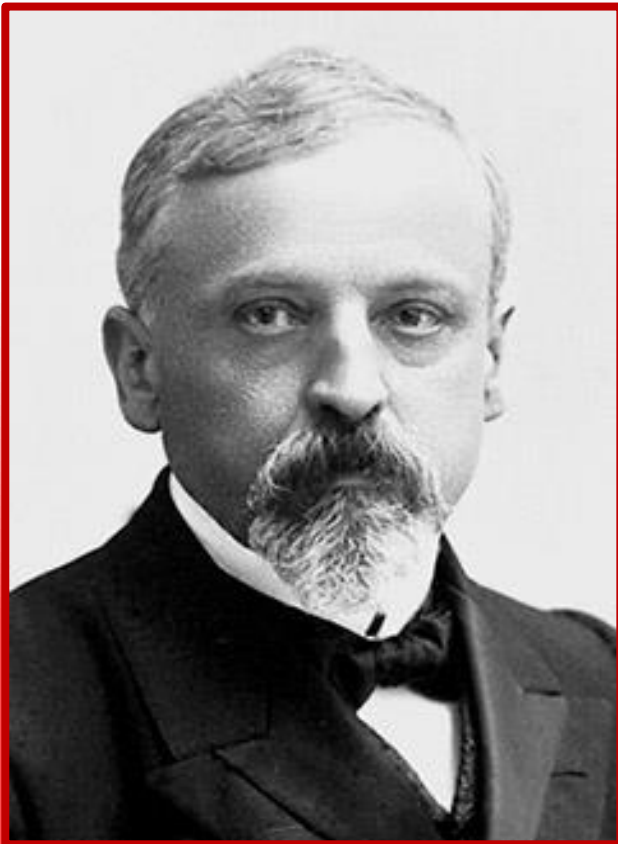
*„(...) Dzieje męczeńskiej Polski obejmują wiele pokoleń i niezliczone mnóstwo ofiar;
krwawe sceny toczą się po wszystkich stronach ziemi naszej i po obcych krajach. (...)”*

*„(...) Cóż to? Cóż to! – patrz: z zachodu,
Tam od Giedymina grodu,
Śród gęstych kłębów zamieci
Kilkadziesiąt wozów leci,
Wszystkie lecą ku północy,
Lecą ile w koniach mocy. (...)”*

*„(...) Powiedz raczej: na wierzchu. Nasz naród jak lawa,
Z wierzchu zimna i twarda, sucha i plugawa,
Lecz wewnętrznego ognia sto lat nie wyziębi;
Plwajmy na tę skorupę i zstąpmy do głębi. (...)”*

Henryk Sienkiewicz (1846-1916)

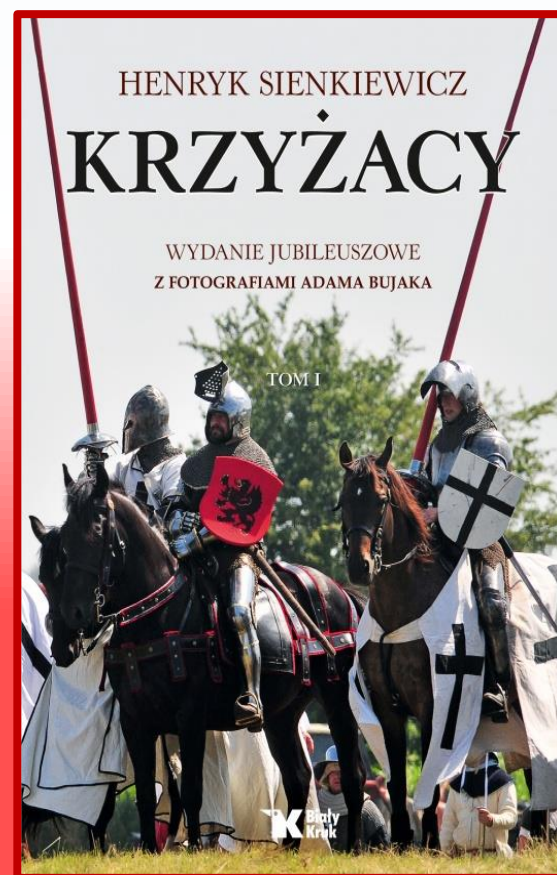

Henryk Sienkiewicz to polski nowelista, powieściopisarz i publicysta, który w 1905 roku został uhonorowany Nagrodą Nobla w dziedzinie literatury za całokształt twórczości. W swoich utworach historycznych często nawiązuje do czasów unii polsko-litewskiej i opisuje współpracę Korony z Wielkim Księstwem Litewskim w czasach świetności militarno-gospodarczo-politycznej. Jego główną motywacją do napisania przede wszystkim Trylogii była konieczność ugruntowania świadomości narodowej. „Krzyżacy” stanowią natomiast powrót pamięcią do czasów sukcesów Rzeczypospolitej, którego celem jest wzbudzenie w rodakach patriotyzmu. Autor pragnął przywrócić godność narodowi, kiedy zaborcy coraz bardziej nasilali procesy wynaradawiania.

Spis Treści

„Krzyżacy”

„Krzyżacy” to powieść historyczna autorstwa Henryka Sienkiewicza, która początkowo ukazywała się w czasopiśmie „Tygodnik Ilustrowany”, a dopiero później została wydana w postaci książkowej. W okresie publikacji była ona pretekstem przeciwko germanizacji prowadzonej przez władze zaboru pruskiego. Pisarz w swoim utworze przywołał Koronę i Wielkie Księstwo Litewskie w okresie świetności ich oręża i skupił się na zwycięstwie nad Zakonem Krzyżackim.

Spis Treści

*„(...) Więc tobie, wielka, święta przeszłość, i tobie, krwi ofiarna,
niech będzie chwała i cześć po wszystkie czasy! (...)”*

*„(...) My chcemy chrztu, ale nie krwią i mieczem,
i chcemy wiary, ale jeno takiej, jakiej zacni monarchowie
Jagiełło i Witold nauczają. (...)”*

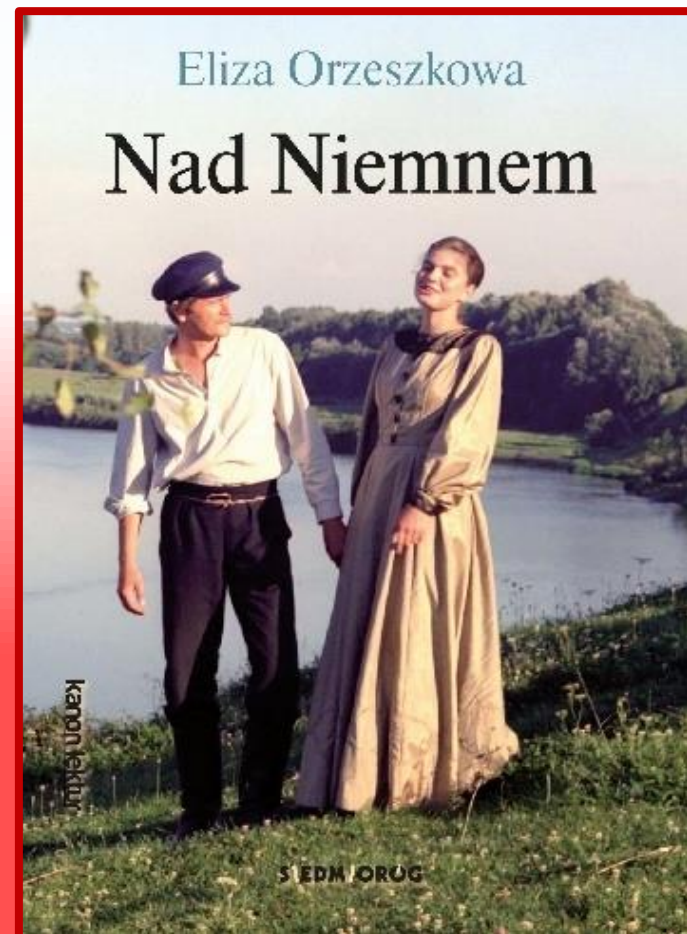
Eliza Orzeszkowa (1841-1910)

Eliza Orzeszkowa była polską pisarką epoki pozytywizmu, która w 1905 roku została nominowana do Nagrody Nobla w dziedzinie literatury. Powieści Orzeszkowej dają bogaty obraz życia społecznego jej epoki, przegląd idei, wierzeń, rozterek i klęsk. Przetłumaczone zostały na blisko 20 języków, a wysoką poczytnością cieszyły się w szczególności przekłady rosyjski i szwedzki. Opisuje ona drogi prowadzące do odzyskania niepodległości i zaangażowanie różnych warstw społecznych w walkę narodowo-wyzwoleńczą. Jej kariera obejmowała także działalność społeczno-polityczną, podczas której to nawoływała do realizacji najważniejszych haseł epoki tj.: praca organiczna, praca u podstaw, emancypacja kobiety czy asymilacja mniejszości narodowych.

„Nad Niemnem”

Utwór Elizy Orzeszkowej pierwotnie nosił tytuł „Mezaliany”, jednak pod tą nazwą nie oddawał w pełni przesłania zawartego w treści. Poetka w swoich obszernych opisach nie tylko przedstawia realia XIX-wiecznej wsi, ale i w barwny sposób oddaje obraz niezwykłych krajobrazów doliny Niemna oraz Polesia Litewskiego. Jak przystało na tendencyjną powieść pozytywistyczną, zawiera również porady dotyczące realizacji haseł pracy organicznej i pracy u podstaw dla rodaków w ojczyźnie pod zaborami i za jej granicami.

Spis Treści

„(...) Z jednej strony widnokręgu wznosiły się niewielkie wzgórza z ciemniejącymi z ciemniejącymi na nich borkami i gajami; z drugiej wysoki brzeg Niemna, piaszczystą ścianą wyrastający z zieloności ziemi, a koroną ciemnego boru oderżnięty od błękitnego nieba, ogromnym półkolem obejmował równinę rozległą i gładką (...)”

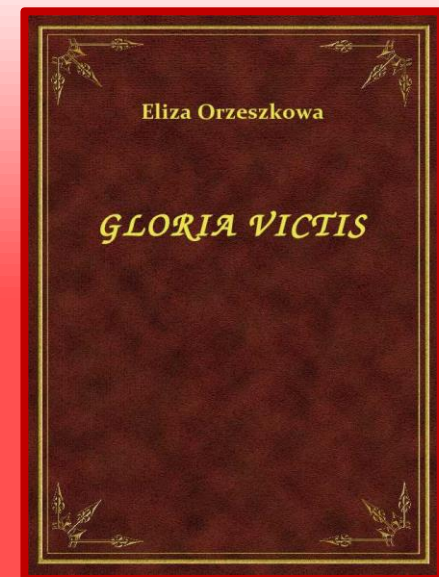
„(...) – Szczęście wywyższa, szczęście poniża, wszystko na świecie czasowe każda rzecz, by woda upływa, by liść na drzewie żółknie i gnije... (...)”

i przemijające...

„Gloria Victis”

Napisana w 1888 r., a wydana w 1910 r. nowela Elizy Orzeszkowej przedstawia historię ostatniego oddziału partyzanckiego powstania styczniowego i walk stoczonych na Polesiu Litewskim. Dąb, świerk i brzoza opowiadają wiatrowi historię Jagmina i Mariana Tarłowskiego, którzy pod dowództwem Romualda Traugutta walczyli bohatersko z oddziałami wroga do samego końca. Celem utworu jest utrwalanie pamięci o losach poległych i oddanie hołdu ich czynom.

*„(...) Wiatr prędko od nieznanej, bezimiennej, wielkiej
mogiły leśnej leciał i leciał, niosąc i niosąc w przestrzeń,
w czas, w pamięci, w serca, w przyszłość świata
triumfem dalekiej przyszłości rozbrzmiewający okrzyk:
— Gloria victis! (...)”*

Spis Treści

Źródła grafik

- https://www.google.com/url?sa=i&source=images&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiF_Y6EgpnhAhXgwcQBHVIXDj8QjRx6BAGBEAU&url=https%3A%2F%2Fencyklopedia.pwn.pl%2Fhaslo%2FMickiewicz-Adam-Bernard%3B3940563.html&psig=AOvVaw3F5siEG8QAJwP00_BaKe-i&ust=1553456356484970
- https://www.google.com/url?sa=i&source=images&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjvysiFI5nhAhXmxqQBHR7rDxIQjRx6BAGBEAU&url=https%3A%2F%2Fwww.empik.com%2Fpan-tadeusz-mickiewicz-adam%2Cp1093782071%2Cksiazka-p&psig=AOvVaw3eEwjWILxepxXVPVWuEP_z&ust=1553461983247860
- https://www.google.com/url?sa=i&source=images&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiAllyYiZnhAhU7wsQBHQ96D64QjRx6BAGBEAU&url=https%3A%2F%2Fksiazki.wp.pl%2Fpan-tadeusz-xxi-wieku-zaskakujacy-remake-dziela-mickiewicza-6291113734309505a&psig=AOvVaw2YSahTXaZlBkOXj8_AqkP-&ust=1553456771817363
- https://www.google.com/url?sa=i&source=images&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjm9usiZnhAhWB66YKHZsfD2AQjRx6BAGBEAU&url=https%3A%2F%2Fwww.fakt.pl%2Fkobiet%2Fplotki%2Fwpadki-ciekawostki-z-pana-tadeusza-wajdy-mroczna-historia-frykowskiego-i-karoliny%2Fjv2g01x&psig=AOvVaw2YSahTXaZlBkOXj8_AqkP-&ust=1553456771817363
- <https://www.google.com/url?sa=i&source=images&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjtW-rGiZnhAhVnz6YKHT8gCH0QjRx6BAGBEAU&url=http%3A%2F%2Fkulturalneingredencje.blogspot.com%2F2017%2F10%2Fdylematy-moralne-czowieka-w-masce.html&psig=AOvVaw3sqp3CnMKI33K-8Kr0hsDr&ust=1553458346520276>
- https://www.google.com/url?sa=i&source=images&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwipmJDUIZnhAhUd6aYKHe6_CVAQjRx6BAGBEAU&url=http%3A%2F%2Fkpgd.miedzyuszami.pl%2Fm%2F107-Adam-Mickiewicz-Konrad-Wallenrod&psig=AOvVaw3sqp3CnMKI33K-8Kr0hsDr&ust=1553458346520276
- <https://www.google.com/url?sa=i&source=images&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjVg9zhiZnhAhVfXKYYKHWEb38QjRx6BAGBEAU&url=https%3A%2F%2Fwww.empik.com%2Fdziady-mickiewicz-adam%2Cprod54210025%2Cksiazka-p&psig=AOvVaw3dLulvAQXhRmLj5cZownr9&ust=1553458429159127>
- https://www.google.com/url?sa=i&source=images&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwii5rnyiZnhAhV5wsQBHfjDA0QjRx6BAGBEAU&url=http%3A%2F%2Fencyklopediateatru.pl%2Fprzedstawienie%2F26364%2Fdziady-czesc-iii-i-ustep&psig=AOvVaw2Z6Ds7q-vmKLr_xhQxNRxe&ust=1553458457538262
- https://www.google.com/url?sa=i&source=images&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiE-fedipnhAhXQxaYKHfLHAgIQjRx6BAGBEAU&url=https%3A%2F%2Fzyciorysy.info%2Fhenryk-sienkiewicz%2F&psig=AOvVaw06hwn_iNjFuYmW4aZGEmq&ust=1553458536704772
- <https://www.google.com/url?sa=i&source=images&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiq3-6oipnhAhVxkYKHdOfCO0QjRx6BAGBEAU&url=https%3A%2F%2Fbialykrak.pl%2Fksiegarnia%2Fksiazki%2Fkrzyczacy-tom-1&psig=AOvVaw15WmTgKmfJ77sW67qe7zyl&ust=1553458580521738>
- <https://www.google.com/url?sa=i&source=images&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiVyaGyipnhAhVj5aYKHU5XDKIQjRx6BAGBEAU&url=https%3A%2F%2Fwiadomosci.dziennik.pl%2Fhistoria%2Fksiazki%2Fartykuly%2F535473%2Cprof-henryk-samsonowicz-henryk-sienkiewicz-krzyczacy-ustalenia-historykow.html&psig=AOvVaw15WmTgKmfJ77sW67qe7zyl&ust=1553458580521738>
- <https://www.google.com/url?sa=i&source=images&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjghPu2IznhAhVJwgYKHVzECnwQjRx6BAGBEAU&url=https%3A%2F%2Fwww.cda.pl%2Fvideo%2F15606869&psig=AOvVaw35B6V3X8c0ZlnG5bXdWCth&ust=1553461540741502>
- <https://www.google.com/url?sa=i&source=images&cd=&ved=2ahUKEwjhhJ2-ipnhAhVhxaYKHTvAC9UQjRx6BAGBEAU&url=https%3A%2F%2Fdzieje.pl%2Fpostacie%2Feliza-orzeszkowa-1841-1910&psig=AOvVaw15KhHkE3brfM-8FaEVC4FN&ust=1553458621895635>
- <https://www.google.com/url?sa=i&source=images&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjkcIncipnhAhVmz6YKHZUcA9IQjRx6BAGBEAU&url=http%3A%2F%2Flibimyczytac.pl%2Fksiazka%2F4819722%2Fnad-niemnem&psig=AOvVaw3-RYI43D-foEUwPQqtKJa2&ust=1553458687796498>
- <https://www.google.com/url?sa=i&source=images&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiG-q3kipnhAhWhysQBHVRRACqjRx6BAGBEAU&url=http%3A%2F%2Ffototeka.fn.org.pl%2Ffilm%2Finfo%2F3282%2Fnad-niemnem-1986.html&psig=AOvVaw3-RYI43D-foEUwPQqtKJa2&ust=1553458687796498>
- <https://www.google.com/url?sa=i&source=images&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwi7uL-DlpnhAhXiyKYKHQDGAUQjRx6BAGBEAU&url=http%3A%2F%2Fzakodowane.blogspot.com%2F2017%2F09%2F&psig=AOvVaw1TlwhP2RzGBEutXTUsfTvH&ust=1553461702699056>

**Dziękujemy za obejrzenie
prezentacji!**

Autorzy:

Norbert Rokita – *przygotowanie
multimedialne*

Robert Kasza – *oprawa graficzna*

Hubert Borzuta – *redakcja tekstów*